

Kinnitatud
Eesti Teaduste Akadeemia üldkogu poolt
03. detsembril 2025.a

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA UNDERI JA TUGLASE KIRJANDUSINSTITUUDI PÕHIMÄÄRUS

I Üldsätted

1. Eesti Teaduste Akadeemia Underi ja Tuglase Kirjandusinstituut

(1) Eesti Teaduste Akadeemia Underi ja Tuglase Kirjandusinstituut (edaspidi Instituut) on Eesti Teaduste Akadeemia kui avalik-õigusliku juriidilise isiku teadus- ja arendusasutus, mille ülesanne on eestikeelse ja Eesti ala mitmekeelse kirjakultuuri uurimine ja mõtestamine eesmärgiga tagada eesti keele ja kultuuri säilimine läbi aegade. Instituut toimib ühtlasi teadusliku mäluasutusena, hallates, uurides ja arendades unikaalseid rahvuslikku teadus- ja kultuuripärandisse kuuluvaid kogusid.

(2) Marie Underi ja Friedebert Tuglase järgi nimetatud Instituut hoiab ja kannab edasi Underi ja Tuglase vaimset ja materiaalist kultuuripärandit, väärtustades eesti kirjanduse kahe suurkuju panust eesti professionaalse kirjakultuuri väljaarendamisse nii kunstilisel, teaduslikul ja institutsionaalsel tasandil kui ka tasakaalustatud rahvusliku identiteediloo kujundamisel. Instituudi tegevuse põhimõtteliseks aluseks on Friedebert Tuglase 8. mai 1970. aasta testament, millega ta pärandas oma eluaseme, kogud ja tegevusse puutuvad materjalid teaduste akadeemia eesmärgiga asutada majamuuseum-uurimiskeskus.

(3) Instituut täidab oma ülesandeid autonoomselt, tal on iseseisev eelarve ja oma pangaarved.

(4) Instituut juhindub oma tegevuses Eesti Teaduste Akadeemia seadusest, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seadusest, muuseumiseadusest ja teistest õigusaktidest ning käesolevast põhimäärusest.

2. Instituudi asukoht ja postiaadress

Instituut asub Tallinnas. Instituudi aadress on Kohtu 6/1, 10130 Tallinn. Instituudi muuseumi aadress on Väikese Illimari 12, 11623 Tallinn.

II Eesmärk ja tegevusvaldkonnad

3. Instituudi eesmärgid

Instituudi tegevuse eesmärgid on:

- 1) edendada eesti kirjanduse ja Eesti ala mitmekeelse kirjanduspärandi mõistmist ja väärtustamist;

- 2) hoida alal ja arendada kõrgetasemelist eestikeelset humanitaarteaduslikku diskursust;
- 3) algatada ja kujundada innovaatilist kirjakultuurialast teadus- ja arendustegevust nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil.

4. Instituudi tegevusvaldkonnad

Oma eesmärkide täitmiseks Instituut:

- 1) teostab interdistsiplinaarseid ja innovatiivseid alusuuringuid eestikeelse ja Eesti ala mitmekeelse kirjanduse kohta keskajast kuni tänapäevani, paigutades selle Läänemere regiooni, Euroopa ja maailma kultuuri konteksti;
- 2) juhib Eesti ja rahvusvahelisi teadus- ja arendusprojekte, taotledes selleks uurimistoetusi;
- 3) toetab Instituudi teadlaste uurimistulemuste avaldamist kõrgetasemelistes erialastes väljaannetes ning koostab ja kirjastab ka ise teadusväljaandeid;
- 4) toetab Instituudi teadlaste uurimistulemuste levitamist rahvusvahelistel teaduskonverentsidel ja teadusvõrgustikes ning korraldab nii kohalikke kui ka rahvusvahelisi teadusüritusi;
- 5) säilitab, uurib ja arendab Instituudi kultuurikogusid ning teeb need uurijatele ja avalikkusele kättesaadavaks nii kohapeal kui ka digitaalselt;
- 6) valdab ja kasutab muuseumihoonet kui ajaloomälestist ja kirjanike endist kodu ning selle juurde kuuluvat aeda, tutvustades nende kaudu avalikkusele nii eesti kirjanduspärandit ja selle tähenduslikke seoseid rahvusvahelise kultuurikontekstiga kui ka nüüdisaegseid humanitaaria põimimise võimalusi teiste teadusvaldkondadega;
- 7) publitseerib Instituudi kultuurikogudega seotud väljaandeid ja kirjanike pärandit ning koostab näitusi, osaleb Friedebert Tuglase novelliauhinna väljaandmises;
- 8) edendab eesti kirjakultuuri alase teadus- ja arendustegevuse jätkusuutlikkust, kaasates sellesse noorteadlasi ja üliõpilasi, tehes seejuures koostööd magistri- ja doktoriõppe läbiviimisel ning omades õigust maksta stipendiume;
- 9) teeb koostööd ülikoolide, teiste teadus- ja arendusasutuste ning mäluasutustega nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt;
- 10) populariseerib oma eriala ja teadusvaldkonna saavutusi ning informeerib üldsust oma tegevusest.

III Instituudi juhtimine ja struktuur

5. Direktor

- (1) Direktor on Instituudi üldjuht, kes kannab vastutust Instituudi üldise arengu, põhimäärajärgse tegevuse, vara ja vahendite õiguspärase ja otstarbeka kasutamise ning Instituudi kultuurikogude säilimise ja kättesaadavuse eest.
- (2) Direktor on doktorikraadiga teadlane, kes on pädev humanitaarteaduste alal.
- (3) Direktor valitakse Eesti Teaduste Akadeemia eestseisuse kehtestatud korra alusel avaliku konkursi korras. Eesti Teaduste Akadeemia peasekretär sõlmib Eesti Teaduste Akadeemia nimel direktoriga töölepingu kuni viieks aastaks.

- (4) Direktori äraolekul on vastavad volitused ja kohustused tema poolt määratud asendajal.
- (5) Direktor on aruandekohustuslik Eesti Teaduste Akadeemia presidendi ees.

6. Direktori ülesanded

Direktor:

- 1) juhib Instituudi tegevust, kaasates juhtimisse teised juhtkonna liikmed, ning vastutab juhtimise otstarbeka korralduse ees;
- 2) esindab Instituuti käesolevas põhimääruses ja õigusaktides ettenähtud korras;
- 3) kinnitab Instituudi töökorralduslikud dokumendid;
- 4) kehtestab teadustöötaja ametikohtade karjääriastmed, ametikohtade täitmise tingimused ja korra ning teadustöötajatele esitatavad nõuded;
- 5) korraldab teadustöötajate ametikohtade täitmise õigusaktides sätestatud korras;
- 6) sõlmib, muudab ja lõpetab töölepinguid töötajatega ning kinnitab nende ametijuhendid;
- 7) vajadusel moodustab ja kutsub kokku Instituudile teadusstrateegilistes küsimustes nõuandva rahvusvahelise kogu;
- 8) kinnitab Instituudi kultuurikogude korraldamise põhimõtted ja kogumispõhimõtted;
- 9) kinnitab Instituudi kirjastatavate raamatusarjade toimetamiskolleegiumid;
- 10) teeb kõiki muid tehinguid ja toiminguid, mis on vajalikud Instituudi tegevuse korraldamiseks ning mille tegemise õigust ei ole antud mõnele teisele organile või Eesti Teaduste Akadeemiale.

7. Teadusnõukogu

- (1) Instituudi tegevusega seotud küsimusi lahendab käesolevas põhimääruses sätestatud ulatuses teadusnõukogu, mille kinnitab Eesti Teaduste Akadeemia eestseisus kuni viieks aastaks.
- (2) Teadusnõukogu esimehe nimetab Eesti Teaduste Akadeemia eestseisus kahe enda nimetatud esindaja seast. Teadusnõukogu valib endale aseesimehe Instituudi töötajate hulgast.
- (3) Teadusnõukogusse kuuluvad:
- 1) Instituudi direktor, struktuuriüksuste juhid, arendusjuht;
 - 2) Eesti Teaduste Akadeemia eestseisuse nimetatud kaks esindajat;
 - 3) vähemalt viie siin loetletud asutuse esindaja: Haridus- ja Teadusministeerium, Kultuuriministeerium, Muinsuskaitseamet, Eesti Kirjandusmuuseum, Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool ja Eesti Kunstiakadeemia. Eesti Teaduste Akadeemia eestseisus otsustab, millised loetletud asutustest nimetavad oma esindaja teadusnõukogu vastavaks ametiajaks.

8. Teadusnõukogu ülesanded

Teadusnõukogu:

- 1) kinnitab teadustöö suunad ja põhimõtted ning jälgib nende täitmist;
- 2) nõustab Instituudi direktorit strateegiliste dokumentide väljatöötamisel;
- 3) nõustab Instituudi direktorit Instituudi rahastuse planeerimisel;
- 4) kinnitab Instituudi kirjastuse kirjastamisstrateegia;
- 5) omab õigust taotleda direktori taandamist enne töölepingu tähtaja lõppu;
- 6) esitab silmapaistvaid teadustöö tulemusi autasustamisteks ning kandidaate Eesti Teaduste Akadeemiasse või auametisse valimiseks;
- 7) täidab muid talle pandud ülesandeid.

9. Teadusnõukogu töökord

- (1) Teadusnõukogu koosolekud toimuvad vähemalt kolm korda aastas nõukogu esimehe, tema äraolekul aseesimehe kutsel või vähemalt ühe kolmandiku liikmete nõudmisel.
- (2) Teadusnõukogu on otsustusvõimeline, kui koosolekust võtab vahetult või side- ja infotehnoloogiavahendite abil osa vähemalt kaks kolmandikku selle liikmetest.
- (3) Teadusnõukogu otsused võetakse koosolekul vastu lihthäälteenamusega, kui põhimäärus ei sätesta teisiti. Häälte võrdsel jagunemisel korraldatakse kordushääletus. Kui ka kordushääletusel jagunevad hääled võrdselt, otsustab edasise tegevuse teadusnõukogu esimees.
- (4) Eesti Teaduste Akadeemiale ettepaneku tegemiseks muuta Instituudi põhimäärust, korraldada ümber või lõpetada Instituudi tegevus on vajalik Instituudi teadusnõukogu otsus, mille poolt on hääletanud vähemalt kaks kolmandikku teadusnõukogu liikmetest.
- (5) Teadusnõukogu võib kutsuda koosolekule eksperte.
- (6) Teadusnõukogu otsused tehakse Instituudi töötajatele teatavaks.

10. Instituudi struktuur

(1) Instituudis on järgmised struktuuriüksused:

- 1) vanema kirjanduse osakond, mille põhiülesanne on eestikeelse ja Eesti alal kuni 1860 loodud kirjanduse alane teadus- ja arendustegevus vastavalt Instituudi tegevusvaldkondadele;
 - 2) uuema kirjanduse osakond, mille põhiülesanne on eestikeelse ja Eesti alal alates 1860 loodud kirjanduse alane teadus- ja arendustegevus ning Instituudi muuseumi ja kultuurikogude haldamine vastavalt Instituudi tegevusvaldkondadele.
- (2) Instituudi struktuuriüksuse juhtimine, juhi ülesanded, õigused ja kohustused, alluvus ja asendamine määratakse ametijuhendis.
- (3) Instituudi struktuuri võivad kuuluda väljaspool struktuuriüksust asuvad töötajad, kes toetavad Instituudi põhiülesande täitmist ja alluvad vahetult direktorile.

11. Teadusstrateegilistes küsimustes nõuandev rahvusvaheline kogu

- (1) Rahvusvaheline nõuandev kogu koosneb Instituudi peamisi teadussuundi esindavatest kõrge rahvusvahelise tasemega teadlastest, kes nõustavad Instituuti teadusstrateegilistes küsimustes.
- (2) Rahvusvahelise nõuandva kogu liikmete arvu, koosseisu ja töökorra kinnitab Instituudi direktor teadusnõukoguga kooskõlastatult kuni viieks aastaks.

IV Vara ja rahastamine

12. Vara

- (1) Instituudi vara moodustab Eesti Teaduste Akadeemia varast iseseisva osa, mille valdamine, kasutamine ja käsutamine asutuse ülesannete täitmiseks on delegeeritud Instituudile.
- (2) Instituudi kultuurikogud tervikuna moodustavad osa eesti rahvuslikust teadus- ja kultuuripärandist.

13. Rahastamine

- (1) Instituudi eelarve, mille koostab ja esitab kinnitamiseks Instituut kooskõlas Eesti Teaduste Akadeemia kehtestatud nõuetega, moodustab Eesti Teaduste Akadeemia eelarves iseseisva osa.
- (2) Instituut saab oma tegevuseks vajalikud rahalised vahendid riigieelarvest ja muudest allikatest.
- (3) Instituudile eraldatud rahalisi vahendeid ning vahendeid, mida Instituut saab tema poolt osutatud tasulistest teenustest, käsutab asutuse direktor asutuse põhimääruses kehtestatud tingimustel ja korras.

V Aruandlus ja järelevalve

14. Aruandlus ja järelevalve

- (1) Instituut peab oma kasutuses olevate varade ja vahendite kasutamise kohta raamatupidamise ja statistilist arvestust seadusega kehtestatud korras.
- (2) Instituudi kultuurikogude korralduse üle teostab riiklikku ja haldusjärelevalvet Muinsuskaitseamet.
- (3) Instituudile eraldatud riigieelarveliste vahendite kasutamist kontrollivad Rahandusministeerium ja Riigikontroll.
- (4) Eesti Teaduste Akadeemia sisest järelevalvet Instituudi tegevuse üle teostab Eesti Teaduste Akadeemia president. Instituudi finantsmajanduslikku tegevust kontrollib presidendi ülesandel Eesti Teaduste Akadeemia raamatupidamine.

VI Ümberkorraldamine ja tegevuse lõpetamine

15. Ümberkorraldamine ja tegevuse lõpetamine

Instituudi tegevuse korraldab ümber või lõpetab teadusnõukogu ettepanekul Eesti Teaduste Akadeemia üldkogu.

VII Põhimääruse kinnitamise ja muutmise kord

16. Põhimääruse kinnitamise ja muutmise kord

- (1) Ettepanekud Instituudi põhimääruse muutmiseks või täiendamiseks vaatab läbi ja esitab üldkogule arutamiseks Instituudi teadusnõukogu.
- (2) Instituudi põhimääruse ja selles tehtavad muudatused kinnitab Eesti Teaduste Akadeemia üldkogu.